

Alapvető jogok biztosa részére
Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Budapest Pf. 40.
1387

Tárgy: jogbiztonság sérelme: 2016. januárban szűkülő jelentkezési jogosultságok a 2016. februárban záruló érettségi vizsgajelentkezésre

Tisztelt Alapvető Jogok Biztosa!

Az alábbiakban a jogbiztonság súlyos sérelmére szeretnénk felhívni a figyelmét az érettségi jelentkezés rendeleti szabályozásában. A Kormány 2016. január végén szűkítette a célnyelven és nemzetiségi nyelven érettségi vizsgát tenni jogosultak körét úgy, hogy a jogosultság szűkülése már érvényre jut a 2015. február 15-ei jelentkezési határidejű, 2016. május-júniusi érettségi vizsgaidőszakban is.

1. A sérelmezett jogszabály-változás

Az érettségi jelentkezés feltételeit —a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben (a továbbiakban: Nkt.) meghatározottakon túl — elsősorban az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. Rendelet (a továbbiakban: R1) határozza meg. Az R1 2016. január 22-én hatályos szövege értelmében az 53. § (7) bekezdése szerint "Az 53. § (1), illetve (3) bekezdés szerinti iskolában nemzetiségi nyelven, illetőleg célnyelven tehet érettségi vizsgát az is, aki nem vett részt az adott nyelven folyó oktatásban." A R1-nek ez a bekezdése 1997. június 13. óta csupán egy apróbb módosításon esett át, amely a benne biztosított lehetőséget érdemében nem változtatta, nem szűkítette, hanem – kizárólagos a hazai jog változásait követve – áttért a "nemzeti, etnikai kisebbségi" fordulatról a "nemzetiségi" szóhasználatra (ld. 106/2012 (VI. 1.) Korm. rendelet, 9. § c) pont).

A Kormány azonban az 5/2016. (I. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R2) 19. § e) pontjával hatályon kívül helyezte az R1 53. § (7) bekezdését – méghozzá 2016. I. 23-ai hatállyal. Az R2 nem biztosította ezzel egyidőben semmilyen más módon sem azt, hogy az R1 53. § (7) bekezdés 2016. I. 22-én még hatályos szövege alapján nemzetiségi- illetve célnyelven érettségi vizsgát tenni jogosult tanulók továbbra is tehessenek érettségi vizsgát nemzetiségi- illetve célnyelven.

Az érintett tanulókat a jogszabályváltozás hirtelensége két hátránnyal is sújtja.

Egyrészt, tekintettel arra, hogy az érettségi vizsgára jelentkezés határideje május-júniusi vizsgaidőszak esetén a tárgyév február 15. napja (R1, 12. § (3) bekezdés), az R1 53. § (7) bekezdésének R2 általi hatályon kívül helyezése számos középiskolai tanulót foszt meg attól a lehetőségtől, hogy – amint arra feltehetőleg évek óta készült korábbi, a jogszabályok ismeretében meghozott döntése alapján – nemzetiségi vagy célnyelven tegyen érettségi vizsgát. Az érintett tanulók tehát a május-júniusi vizsgaidőszak előtt mindössze 3 hónappal kénytelenek elkezdni felkészülésüket az érettségi vizsga egy olyan típusára, amelyre az elmúlt évek során nem készültek tájékozott döntésük folyamánaképp.

Másrészt: a nemzetiségi vagy idegen nyelven tett érettségi vizsga további előnyöket is jelentett az érintett tanulók számára, amelyeket most más módon kell pótolniuk. Az R1 54. §-a értelmében ugyanis:

"(3) A vizsgázó érettségi bizonyítványa,

a) ha a vizsgázó nemzetiségi nyelv és irodalom vizsgatárgyból középszinten legalább 60%-ot ért el, és sikeresen teljesítette az érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgáit, azoknak minden vizsgarészét a részletes követelményekben meghatározott módon, továbbá

b) nemzetiségi nyelven legalább még két vizsgatárgyból sikeres, legalább középszintű vizsgát tett alapfokú (B1) komplex típusú államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű okirathoz minősül.

(4) A vizsgázó érettségi bizonyítványa, ha a vizsgázó célnyelvből sikeresen teljesítette emelt szinten az érettségi vizsga írásbeli és szóbeli vizsgáit, azoknak minden vizsgarészét a részletes követelményekben meghatározott módon, továbbá

a) legalább 60%-ot ért el, és

b) a másik két vizsgatárgyból célnyelven, sikeres, legalább középszintű, vizsgát tett, felsőfokú (C1) komplex típusú államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű okirathoz minősül."

Aki tehát megalapozottan jogosultnak véli magát a nemzetiségi vagy célnyelven történő érettségi vizsgázásra, joggal számíthat rá, hogy megfelelő színvonalú teljesítménye esetén érettségi bizonyítványával egy államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű okirathoz jut. Az érintett tanulók ezért arra is megalapozottan számíthattak, hogy megfelelő teljesítményük esetén további nyelvvizsgák letétele nélkül élhetnek az államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal járó előnyökkel mind a továbbtanulás (pl. felvételi többletpontok, oklevélszerzés feltételeinek teljesítése), mind a munkaerőpiaci elhelyezkedés során (pl. nyelvpótlék, vagy egyszerűen versenypiaci előny stb.) Az érintett tanulók ezektől az előnyöktől egycsapásra elestek, és a nyelvvizsgáztatás hosszadalmassága miatt nem is várható, hogy – akár jelentős saját költségen – pótolni tudnák a május-júniusi érettségi vizsgaidőszak illetve a felsőoktatási felvételi pontszámítás lezárultáig. Még ha azonban ez lehetséges lenne is, az eddig tervezettől teljesen eltérő vizsgára, vizsgákra való felkészülés szintén óriási szellemi és anyagi erőforrásokat, továbbá az érettségi vizsgára való készülési kárára időbeli áldozatot is kívánna az érintett tanulóktól.

2. Jogi álláspontunk

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése értelmében Magyarország demokratikus jogállam. A jogállamiság elve, s az annak lényegi elemét képező jogbiztonság követelménye a Kormány rendeletalkotási jogosultságát mind a tartalmi, mind pedig eljárási kérdésekben korlátozza. A jogbiztonság elve arra kötelezi a rendeletalkotót, hogy a megalkotott jogszabály egésze és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, *hatásaikat tekintve kiszámíthatóak legyenek* a benne rögzített

jogok és kötelezettségek alanyai számára (vö. 9/1992 (I. 30.) ABH és 11/1992 (III. 5.) ABH). Ez előfeltétele annak, hogy a jogalanyoktól elvárható legyen a jogkövető magatartás.

Ahogy az Alkotmánybíróság korábban már megállapította,

"a jogbiztonság elvéből fakadó alkotmányos követelmény az, hogy ha a jogalkotó valamely korábban, hosszú ideig fennálló és működő rendszerhez kapcsolódóan radikális változtatásokkal alapjaiban új rendszert vezet be, azt úgy tegye, hogy az érintetteknek megfelelő idő álljon rendelkezésre a rendszer egészének, valamint a részletszabályoknak nem csak a teljes körű megismerésére, hanem azok megértésére és alkalmazásuk elsajátítására is. A hatályba lépés időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre, az érintettek előre láthassák a változások következményeit." (28/2005 (VII. 14.) ABH)

A Kormány mindössze 24 nappal a 2016. május-júniusi érettségi vizsgákra történő jelentkezés határideje előtt szűkítette radikálisan a bizonyos típusú érettségi vizsgákra jelentkezni jogosultak körét, az R1 53. § (7) bekezdésének hatályon kívül helyezése útján – úgy, hogy e jogszabályváltozás joghatása még az említett vizsgaidőszakra való jelentkezés során érvényesüljön. Nyilvánvaló tehát, hogy a korábban évtizedekig érintetlenül hagyott szabályozás ilyen radikális és hirtelen történő megváltoztatása a jogszabályváltozás által érintett tanulóknak még csak lehetőséget sem adott arra, hogy a változásra felkészüljenek, és ennek megfelelően készüljenek egyfelől az érettségi vizsgára, másfelől pedig államilag elismert nyelvvizsgák külön eljárásban történő letételére. Az R1 53. § (7) bekezdésének I. 23-ai hatállyal való hatályon kívül helyezése tehát sérti a jogbiztonság követelményét.

3. Kezdeményezésünk

A sérelmezett jogszabály-változást bevezető R2-rendelet már hatályosult, aminek következtében az R1 53. § (7) bekezdése hatályát veszítette. A jogsértés kizárólag az érintett tanulók R1 53. § (7) bekezdésben 2016. I. 22-én még biztosított jogainak helyreállításával orvosolható. Mivel erre kizárólag a jogalkotó bír felhatalmazással, arra kérjük a Biztos Urat, hogy

(a) állapítsa meg a jogbiztonság, jogállamiság sérelmét a fentiekben sérelmezett jogszabályváltozás kapcsán;

(b) hívja fel a jogalkotót (a Kormányt) a jogsértés orvoslásának halaszthatatlan szükségszerűségére, a sérelmezett szabályváltozás által érintett tanulók arra való jogának visszaállítására, hogy legalább a következő (a 2016. május-júniusitól számítva) három érettségi vizsgaidőszakban az R1 53. § (7) 2016. I. 22-én hatályos szövege szerint jelentkezeshessenek érettségi vizsgákra.

További kérdéseire örömmel válaszolunk, várjuk szíves és mielőbbi válaszát.

Budapest, 2016. február 2.

Tisztelettel,

Mráz Attila

programvezető
Tanszabadság Program

Szabó Máté Dániel

szakmai igazgató